

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Pastor P. C. Nedergaard

PAUL NEDERGAARD

PASTOR P. C. NEDERGAARD

En dansk Sognepræst

P. C. Nedergaard,

f. 1868, Præst paa Holmslands Klit 1894, Sognepræst i Gerding-Blenstrup 1898,
Sognepræst i Gierslev 1909-38. Død i Slagelse 10. Juli 1945

Sammendrag af Mindeord

i Sct. Mikkels Kirke, Slagelse, i Vester Løve Kirke og i Løve Forsamlingshus
17. Juli 1945. Af Sønnen, Pastor Paul Nedergaard, København

*Dette lille Hefte sendes som Tak og kærlig
Hilsen til alle Fars Venner, til alle der med
Besøg, Breve eller Blomster opmuntrede
Far i den sidste svære Tid, og til alle, der
viste kærlig Deltagelse ved Begravelsen. En
særlig Tak til „Sorø Amtsidende“'s Redaktion,
som gratis har leveret Trykningen af dette
Hefte. B ø r n e n e.*

Da Fader holdt Afskedsprædiken i Gierslev og Vester Løve Kirker i Septbr. 1938 og havde talt over Teksten, om Bethesdas Buegange og om ikke at glemme at sige Tak — en Tanke, som var saa karakteristisk for ham, — sluttede han med at samle hele sit Liv og hele sin Gerning som Præst i Paulus' Ord til den unge Timotheus: „*Vøgt paa den skønne betroede Skat ved den hellige Aand, som bor i os.*“ Og saa talte Far om, hvordan han lige fra sin Barndom gerne vilde vogte den betroede Skat, trofast og pligt-opfyldende, — den Skat, som vi ikke har faaet af os selv, men som er betroet os, givet os i Daaben, i Nadveren, i Menigheden, i Bønnen og i Bibelen. Og han saa det som sin store og rige Opgave at hjælpe andre Mennesker til at vogte paa denne Skat, „den er givet til *mig*; den er givet til *dig*. Og den maa vi ikke være ligegyldig med“.

Lige forud taler Paulus om sit faste Stade: „*Jeg ved, til hvem jeg har sat min Tro, og jeg er vis paa, at han er mægtig til at bevare den mig betroede Skat indtil hin Dag.*“

Saadan har jeg altid kendt min Far. Han var en Mand, som ærligt kunde sige: Jeg ved . . . jeg er vis paa, fast og urokkelig i sin Tro. Og han havde det levende Haab: Gud er *mægtig* til at *bevare*, i Krig og Fred, i lyse og onde Tider, mægtig til at bevare indtil hin Dag, da Sejren er vundet. Dette levende Haab fylder os ogsaa i Dag. En Begravelse er en Gudstjeneste og en Mindehøjtid. Derfor vil vi forkynde det kristne Haab samtidig med, at vi mindes Far. Solen fra Paaskemorgen lyser ogsaa ned til os i Dag. — Det er jo ej at dø, naar Livet følger med.

Det tør vi trygt sige her i Dag: Far vogtede den betroede Skat, selvom han vidste, at han bar den i Lerker. Han kendte selv bedst sin Synd, sin Svaghed og sin Begrænsning. Han kendte til de en-

somme Kampe. Men han vidste, at han selv trængte til Barmhjertighed, og at den er at finde i Ordet om, at Jesu Blod renses fra al Synd. Selv vilde han sige: Vi er unyttige Tjenere. Det sidste Ord han sagde til mig i Telefonen, var Johannes Døbers Ord: „Herren bør vokse og jeg forringes.“ Og vi tør her i Dag sige om Far, at „den, der tjener vel i Menigheden, erhverver sig en smuk Stilling og megen Frimodighed i Troen paa Jesus Kristus“.

Fars Baare i Dag er et Kald til os, som holdt af ham: Vogt paa den skønne betroede Skat! Giv den omhyggeligt i Arv til de Unge, der vokser op. Saaledes skal vi være med til at bygge Guds Kirke og Menighed. Og Fars Eksempel var saadan, at jeg selv fik Lyst til at gaa i hans Spor og blive Præst, bare i nogen Maade med samme Iver, Alvor og Tjenersind som han havde.

Far fik den skønne Skat betroet i sit gode *Barndomshjem*. Han var tro mod sin Slægt, mod sin gamle Far, der blev ældre end Far, og mod sin ældre Broder, som vi savner her i Dag. Bedstefar var en lille, saare virksom og interesseret Mand, en dygtig Landmand, ivrig Kommunalpolitiker og Venstremand, en Mand som Folk gerne søgte Raad hos, en god, solid dansk Mand, der var med i 1864, og een af Menighedens trofaste Støtter i det aandeligt levende Hedesogn, Bording. Far fik sin kristne Arv fra sit nøjsomme og alvorsprægede Hjem. Jeg har ikke hørt Far tale om nogen særlig Omvendelse, han fik Arven i sit Hjem, og da Præsten i Bording en Gang sendte ham (17—18 Aar gl.) ud til en syg, der vendte sig om og spyttede paa Væggen, naar blev talt om Kristendom til ham, og Far saa ham saa haard lige til han døde, da besluttede Far at blive Præst. Kaldet vaagnede: Ingen Gerning er skønnere end den at hjælpe Mennesker til at vogte paa Skatten fra Gud, selvom de er nok saa haarde.

Som Student fandt han sin Brud. De var forlovet i 7 Aar, og Far lærte Mor at vogte Skatten og give den i Arv til os Børn. Meget forskellige var Mor og Far, hun Bybarnet fra Helsingør, lys og musikalsk, Far præget af Jyllands Hede, aldeles umusikalsk — der kunde ogsaa komme Vanskeligheder, men Far og Mor gav os et Hjem, som vi elskede, og vi føler det allermost nu, da baade Far og Mor er gaaet bort, hvor uendelig meget de har været for

os. Far var en dygtig Student, solid og grundig og tog sin Eksamener med smukke Resultater. Hos Bedstefar i Helsingør havde han sit gode Tilholdssted, og hos Bedstefar i Bording holdt de to deres Ferier og saaledes „sleb de hinanden til“.

Saa blev Far Præst paa *Holmslands Klit* 1894. Far begyndte sin Gerning i Foraaret, i April, og sluttede den i September, i Høsten. Og al hans unge Iver gik ud paa at lære Klitbefolkningen at vogte den skønne betroede Skat. Da Mor laa syg i flere Maaneder, sad Far ved Mors Sygeseng, og han fik Tiden til at gaa med at skrive sine Erindringer. Jeg har i disse Dage læst dem igennem, læst om Livet derude paa den 6 Mil lange Klittange mellem Vesterhavet og Ringkøbing Fjord, — 4 Mil var der til nærmeste Jernbanestation. Derude fik det nye Præstepar en Gerning, som ikke er glemt 50 Aar efter. Fader skriver om „skelsættende Tider“, og de 4 Aar, han var der, satte Skel i Sognets aandelige Historie. Han besøgte flittigt Sognets spredte Hjem, han satte sig ind i Fiskerbefolkningens Livsvaner og Forhold. Indtægten var uhyre ringe, men Fiskerne hjalp — en enestaaende offervillig og trofast Befolkning. Hans Ven, Pastor *Schambye*, indsatte ham i Haurvig og Lyngvig Kirker, og han brugte da et Billede, som fik stor Betydning for Far som Præst, og som han ofte har nævnet: Præstekraven ligner en Møllesten, der er lagt om Præstens Hals, naar han skal forkynde Guds Ord. Saa skal han i Forvejen have malet Ordets Hvede til Brød, hvoraf Tilhørerne kan leve og Gudslivet kan næres. Giver Præsten ikke Guds Ords Brød ved Gudstjenester og Begravelser, men Mennesketanker, da bliver Præstekraven en Møllesten, som vil sænke ham i Havets Dyb.“ — 14 Dage efter druknede 5 Fiskere i Sognet, senere druknede atter et Baadelag. Far havde kæmpet mod Drikkeri, Søndagsarbejde og Umoral, og hans levende Forkyndelse førte til Vækkelse, især blandt de unge Fiskere. Der blev holdt Møder i Præstegaarden, Sangen vaagnede. I Løbet af faa Aar byggedes der 2 Missionshuse i det fattige Sogn. Man lærte at vogte den betroede Skat. Og de Mennesker, der omvendte sig, omvendte sig klart og helt, og nu til hans Begravelse er der sendt en skøn Hilsen fra Menigheden, som han forlod for 46 Aar siden, med talrige Underskrifter: „Han vil aldrig blive glemt paa Klitten“.

Far fortæller om en Begivenhed, som han aldrig glemte: Efter Husbesøg en Vinterdag i Hjemmene i Bjerregaard 2—3 Mil Syd for Præstegaarden blev det mørkt. Far vilde hjem langs Havet. Men det begyndte at blæse op, og Bølgerne slikkede helt op i Klitterne. Saa maatte Far gaa i Klitterne, Klit op og Klit ned, og ofte faldt han, han kunde ikke skelne Sne fra Klitsandet. Da han havde gaaet Halvvejen, og der var over 1 Mil tilbage, faldt han, dødtræt, og følte da en himmelsk Lyksalighed ved bare at hvile ud her i Læ bag en Klit . . . Da var det, som om en Stemme sagde: „Gør det ikke. Hold ud! Hold ud!“ Det blev ham en Spore for hele Livet: *Hold ud! Giv aldrig tabt!*

Da Far og Mor rejste fra Klitten, stod der en levende Menighed derude til at føre Arven videre. Og Far holdt Forbindelsen med den vedlige til det sidste. Paa Klitten efterlod Mor og Far min lille Broder Aages Grav.

Saa flyttede Far til *Gerding-Blenstrup* i Østhimmerland. I Opslaget om Embedet stod, at „en antikristelig, fritænkerisk Bevægelse havde lammet alt aandeligt Liv“, og Biskop Swane sagde, at „der var kun eet Pastorat, der var vanskeligere end Gerding-B. i hele Landet“. Befolkningen var materialistisk og ukirkelig. Far havde det Princip at naa rundt helst i alle Sognets Hjem. Han besøgte paa et Aar alle Hjemmene, og han fik Gaarde i hver af Sog- nenes Byer til at aabne sig for Bibellæsning. Og der kom mange. Ved Fastelavn sluttede Bibellæsningen: „Nu maa I komme i Kirke i Fastetiden!“ Og en Del af dem kom. Der blev gjort Angreb paa den raadende Tankegang. Ved Begravelserne benyttede Far ofte særprægede Tekster. Ved en Begravelse 1899 talte han om Absalon, der tændte Ild i Joabs Kornmark for at vække hans Opmærksomhed og faa ham i Tale. Far udlagde det saaledes: De fleste Mennesker skyder Guds Kald til Side. Saa tænder Gud en sviende Ild: Han tager vore Kære eller vort Helbred, han rokker ved vor Sikkerhed og igennem det alt siger han: „Jeg maa tale med dig om en saare vigtig Sag: Din Sjæls Frelse!“ Denne Tale blev refereret og diskuteret, og den blev skelsættende for Kirkens Stilling i Sognet. Adskillige lærte at skønne paa den betroede Skat. Der blev en Række troende Hjem, og Menighedslivet voksede. Far

fik en velsignet Gerning, og da han rejste derfra, blev Pastoratet af Provsten betegnet som et af de mest levende og lovende Steder i Østhimmerland. Far var en meget brugt Taler i hele Egnen Nord og Syd for Aalborg, og for Indre Mission blev han Leder, ligesom han havde en førende Stilling i Indre Missions Præstekonvent. — Far var altid praktisk interesseret, han tog levende Del i Skoletilsynet; han virkede for at faa Hedebakkerne beplantet. Han havde Sognets raskeste Heste og sikkert ogsaa Sognets mest velholdte Have. Han var nok en af de første Præster, der kørte paa Cykle. Han vilde jo gerne meget rundt. Ogsaa med Gerding-Blenstrup holdt han Forbindelsen vedlige til det sidste. Ogsaa her efterlod Mor og Far en lille Grav: Min Broder Erik.

Saa flyttede Far til *Gierslev*. Præstegaarden, vort Barndomshjem i Gerding, brændte lige før vi flyttede. Far havde søgt andet Embede nogen Tid, helst vilde han vist være blevet i Jylland, men han slog stærkt Rod paa Sjælland. Gierslev var kendt blot som et stille Sogn, Nabo til Ørslev-Solbjerg, hvortil Indre Mission mest havde søgt. Far oplevede ikke her „skelsættende Tider“ som i Jylland, men i de første Aar var der stærkt voksende Kirkegang. Præstegaarden var om Søndagen fuld af Vogne med Kirkegængere, og Altergæsternes Antal fordobledes. Han var den første Indre Missions Præst i Gierslev, han havde sin Plads i I. M. og alligevel var han saa udpræget *hele* Sognets Præst. Han fik bygget Vester Løve Kirke, begyndte Missionsfesterne og fik rejst det smukke Missionshus i Løve, og han betød meget for de smaa I. M.s Samtalekredse. Jernflittigt besøgte han alle Sognets Hjem, og ingen kendte Sognets Beboere bedre end han. Han stod midt i den Kreds af dygtige, særprægede Indremissionspræster, der vogtede den skønne betroede Arv her i Løve Herred: *Kastrup* i Ørslev, *Vilstrup* i Reerslev, *Bach* i Sæby, *Høyrup* i Gørlev og *Frimodt-Møller* i Kirkehelsinge. De dannede tilsammen et enestaaende godt Konvent, og der var ogsaa hans gode Naboer i det nærliggende Finderup med, Provst *Hertz* og derefter Provst *Holm*. Det var Far en særlig Glæde, at han fik Lov til at være Præst for *Kastrup* og *Frimodt-Møller* paa det sidste. Fars Præstegerning her rakte ud over hele Egnen, især i Kirkehelsinge-Drøsselbjerg, hvor han i mange Aar var „Hjælpe-

præst“, og i Havrebjerg, Ørslev-Solbjerg og Finderup, hvor han flere Gange vikarierede. Men op til Kalundborg og ned til Fuglebjerg og Sandved var han en søgt og skattet Taler, i mange Aar Kredsformand for Indre Mission. Han nød en stor Tillid og havde personlige Forbindelser i hele Vestsjælland.

Levende interesseret var han i mange praktiske Ting. Tidligt i Gierslev fik han Automobil, først en lille aaben Fordvogn, senere bedre Vogne, og mange dejlige Ture fik vi sammen med ham Landet rundt. Geografi og Historie var han enestaaende inde i. Og Egnens Historie blev hans store Interesse. Han skrev her i „Sorø Amtstidende“ en lang Række Artikler om det aandelige Livs Historie i Løve og Slagelse Herreder — alt med det Motto: at vogte den skønne betroede Skat. Han fik genrejst *Løve Tingsted* med Mindestene for Egnens aandelige Førere, en Mindepark, som han viede stor Interesse. Han fik rejst Mindestene for *Mullerup-Fundene*, og til det allersidste var han optaget af *Fredningen* af Løve Mose. Far vilde ogsaa lære Folk at vogte den Skat, der er betroet os i *Folkets Minder*. Far forstod at gøre Folk interesserede, og levende fulgte han Landbrugets Arbejde gennem alle Aarstider, kyndig og vaagen paa saa mange Omraader. Og under de verdenshistoriske Tider 1914—18 og 1939—45 fulgte han nøje Begivenhederne Dag for Dag. Da Far havde været i Gierslev 10—12 Aar, ønskede han inderligt Forflyttelse. Hans Natur var at bryde Nyland, og han mente, at han og Menigheden skulde opleve den Fornyyelse, som et Præsteskitte kan betyde. Han oplevede flere Skuffelser, og han kunde godt fremkomme med bitre Udtryk om Præsternes vilkaarlige Forflyttelsesforhold. Men efterhaanden slog han sig til Ro, sled flittigt i sit Sogn og med sin Forberedelse, og ofte gentog han Højskoleforstander *Anders Jørgensens* Ord om, at vi kommer der, hvor Guds Aand fører os hen, og der er vor Plads.

Men en stor Fornyyelse og Opmuntring for Far var det, at han 1929 blev *Landstingsmand*. Han var altid politisk interesseret, men havde hidtil ikke taget videre aktivt Del i Politik. Nu kom Kaldet, og han følte det som en Opgave, at være med til at vogte den skønne betroede Skat, ogsaa paa Rigsdagen. Størst Betydning fik Far vel ved at bygge Bro mellem Indre Mission (der ellers som

Helhed afholder sig fra Politik) og det politiske Liv. Han var udpræget Venstremand, loyal og trofast mod sit Parti, og overordentlig grundig i sit Rigsdagsarbejde, hvor han nøje og samvittighedsfuldt holdt sig til det „han havde Forstand paa“. Han kæmpede for Kirkens Midler og deres Bevarelse, og ingen var vist bedre inde i Kirkens Midlers Historie end han. Han rejste sine mange generende Spørgsmaal til Kirkeminister *P. Dahl*, som angreb Kirkens Værdier. Far kæmpede for Kirkens Plads i Skolen og havde ikke ringe Indflydelse paa Tilsynsloven, han arbejdede for Valuta til Ydre Mission, for at Kirken kunde beholde sit filantropiske Arbejde uantastet, det maatte ikke havne paa upersonlige Kontorer. Han arbejdede for kristne Grundsynspunkter i Straffeloven, for nye Kirkers og Sømandshjems Opførelse o. s. v. Og han var vist et af de mest trofaste Medlemmer i den lille Bibelkreds for Rigsdagsmænd. Han vilde, at *Præstesindet* skulde præge alt hans Rigsdagsarbejde, og han blev en god og værdig Repræsentant for Præsterne paa Rigsdagen, som en Rigsdagsmand nylig sagde det til mig. Jeg tror at kunne sige, at Far fik mange Venner paa Rigsdagen, baade ved sin Grundighed og ved sit venlige Væsen. Men alligevel følte han det som en Lettelse, da han sluttede sin Rigsdagsgerning 1937. Det splittede Liv, 4 Dage i København om Ugen, 3 Dage i Gierslev, tog paa Kræfterne. Kirkegangen gik tilbage, det kneb at naa rundt i Sognet. Og det sidste Aar fik Far Lov til alene at være Præst. Politikken fik aldrig Overtaget over Præsten i ham, selvom Politik optog ham meget.

Saa kom Afskeden i 1938. Far sagde, at han „føler mig i min fulde Kraft, og ingen af mine Nabopræster har vist flere Kræfter end jeg“. Den sidste Søndag havde han 3 Gudstjenester og 2 Bryllupper. Og da talte han saa indtrængende om at vogte den skønne betroede Skat. Det var hans Testamente som Præst. Han nævnte: „*Min første Plads som Præst var altid ved Sygesengen og hos den enkelte. Min anden Plads var i Kirken. Thi den, der vil være Præst for alle, ender let med at blive Præst for ingen. Men den, som vil være Præst for den enkelte, bliver Præst for en Menighed.*“

— Og saa havde vi den sidste uforglemmelige Aften i Gierslev

gamle Præstegaard, da vi efter Aftenkaffen samledes i Havestuen og Far holdt Andagt for sidste Gang i det gamle Hjem og vi sang: Hjem, Hjem, mit kære Hjem — og O gode Gud, jeg takker dig, en kærlig Moder gav du mig, en god og trofast Fader . . .

Ja, da vi den Aften sagde det sidste Godnat, følte vi, at Far og Mors inderste Ønske og Bøn var at vogte den skønne, betroede Skat. Jeg husker endnu hans Bøn med Tak til Gud, fordi vi havde faaet Lov at bo i 29 Aar i Gierslev uden at alvorlig Sygdom, Død eller Ulykke havde ramt os nogen Dag, og at Gud havde givet ham en Gerning i dette Sogn.

Saa flyttede Far og Mor til *Slagelse*. De vilde blive her paa Egnen, hvor de følte sig saa hjemme, og hvor min Søster havde fundet sin Livsgerning som Gaardmandskone i Gierslev Sogn. Men Far lagde ikke op. Sjældent har vist en Emeritus faaet en smukkere Livsaften. Far tog en flittig Gerning op i Slagelse, med i Stilhed at besøge syge og ensomme, med Bibelkreds- og Samfundsarbejde. Og ligesom Folk kom til hans Fader, kom de nu til ham og søgte Raad og Hjælp. De kom fra hans gamle Sogn, og de kom fra Slagelse, og med Visdom og Kærlighed hjalp han tilrette, altid levende interesseret i det, han stod overfor. I disse Dage er der kommet mange Vidnesbyrd om, at han blev savnet, da han rejste herfra. Her fandt han Hjertensvenner — blandt hans gode Venner var Redaktør *Hans Jensen*, som han satte saa højt. Hans Jensen var grundtvigsk, men de to respekterede hinanden og kunde faa mangan god Passiar sammen.

Og i „Sorø Amtstidende“ skrev han 1939—42 sine store Artikelserier om det, der optog ham: Arbejdsløsheden, Brøde og Straf, Landmandskaar i Løve Herred, Blade af Landsbykirkens Historie, Kirkens Midler og Staten, Det aandelige Liv i Løve Herred og Slagelse Herred gennem Tiderne.

I Slagelse døde Mor 1. Februar 1940 efter et svært Sygeleje. Hun mildnedes og modnedes saa smukt under Lidelsen, og i de mange stille Timer ved Mors Sygeleje sad Fader og nedskrev sine Erindringer og Erfaringer fra 44 Aars rigt Præsteliv. Og her skrev han sin lille Bog: „*En Opgangslinie i Danmarks Historie*“, hvor han gennemgaar Danmarks Historie fra Jellinge-Stenenes Indskrift

til Kong Christian X.s Ord 9. April 1940: Vejen opad for Danmark maa bygges paa den kristne Arv, paa Troen paa den Korsfæstede og paa gensidig Tillid. Løftør skal holdes. Atter en Paamindelse om at vogte den betroede Skat.

Sygdum tvang Fader til at flytte ud til min Søster Gerda, som saa enestaaende trofast plejede baade Mor og Far til det sidste. Tiden faldt aldrig Fader lang. Han skrev sine Artikler, han talte med Venner, han fulgte levende med i Gaardens Drift og Verdensbegivenhederne og i Egnens aandelige og praktiske Liv. Da Fader holdt 50 Aars Jubilæum 23. April 1944, prædikede han for sidste Gang i Gierslev Kirke. Han talte (Joh. 10) saa smukt om sin unge Efterfølger, og han sluttede: „I vil forstaa, at det er en *Hjertesag* for mig, at alle I, som vil høre Herren til, ogsaa de forknytte, maa opleve, at Guds Aand faar en saadan Magt i eders Hjerter, at I ved Ord og Gerning vogter den skønne betroede Skat, saaledes at I bliver Bekendere, for at Omgivelserne kan respektere eders Kristendom. Det er nok en ond Tid med Krig og mange Fristelser og Besværligheder, men Guds Ord skal forkyndes og bekendes, saa Faarene ledes til Hyrden, til Frelsens Vej. Den gaar gennem den snævre Port, og Hyrden giver os Kraft til at sejre over alt det, der vil hindre os i at naa Maalet hjemme i Guds Himmel.

Nu har Far naaet Maalet. Og vi under ham Hvilen.

Og to store Glæder fik han til sidst: Han var med til min Indsættelse i *Sct. Matthæus* Kirken 18. Marts og talte der saa friskt og alvorligt, trods sin Svaghed — og han fik Lov til at *se Danmark som et frit Land* 5. Maj, den lykkeligste Oplevelse for Danske i Aarhundreder.

Han vogtede Arven tro til det sidste. Lidelserne og Trætheden tog til for hver Dag. Jeg sad hos ham en Dag sidst i Juni, han var saa træt og saa taknemmelig og saa forpint. Han sagde: „Jeg tror at disse Smerter har samme Hensigt som Moders Lidelser til sidst: Jeg skal slibes til . . . som der staar i Sangen:

Men slibes maa jo Stenen her,
om til Guds høje Hensigt den skal svare,
og smertelig den Slibning er
og synes ofte alt for længe vare.

Jo mer den slibes, desto mer
kan Stenen ren og gennemsigtig blive,
og skikket til at straaale der,
hvor Gud af Naade fri den Plads vil give.“

Han citerede Versene udenad. Dem levede han i, naar Smerterne kom, og alligevel var han saa rørende taknemmelig og glad ...

Sidste Gang, jeg hørte Fars Stemme, var i Telefonen, her først i Juli. Han var saa oplivet ved en Køretur rundt i Marken og takkede Gud ... *Han bør vokse, men jeg forringes* ... Men nu er jeg saa træt, saa træt, Farvel kære Paul ...

Da Sygdommen lagde ham paa Sengelejet, var han som i en anden Verden — „Jeg har læst saa dejligt i min Bibel“, men der var ingen Bibel opslaaet ... „Jeg ser saa mange dejlige tændte Lys“, men der var ingen Lys tændt. Saa døde han stille en Sommeraften, høstet som en *moden Frugt*. Han havde levet sit Liv til Ende og vogtet den skønne, betroede Skat.

Hvad vi Søskende har mistet i Far, kan vi ikke i Dag samle i Ord. Jeg føler det, som om jeg har mistet et af de faste *Holdpunkter* i Tilværelsen. Nu har jeg ikke mere Far at søge Raad hos og fortælle om alt det, der optager een. Hver Uge har vi gennem alle disse Aar vekslet Breve, lange, udførlige Breve, og Fars Breve var altid saa præget af Visdom, Tak og Kærlighed. Det allersidste han skrev til mig, var til min 50 Aars Fødselsdag, 23. Juni, kun 5—6 Linier, der slutter med en kærlig Hilsen fra „*en overmaadè taknemmelig Fader*“. Vi to stod paa samme Linie, havde samme Interesser, og han gav os en rig Arv at føre videre. Og vi takker Gud for den Naade, at vi beholdt vore Forældre saa længe.

Og naar jeg saa tænker paa min kære, gode Fader, saa er der visse Egenskaber hos ham, jeg særlig gerne mindes og lære af:

Hans *Pligtfølelse*. I de 44 Aar han var Præst forsømte han kun een eneste Gudstjeneste p. Gr. af Sygdom. Og i sine „Frier“ holdt han Gudstjenester paa Klitten og i Gerding-Blenstrup og besøgte alle Venner der, saa Ferierne ofte var de mest anstrengende Tider for ham. Selvom Vejret var nok saa slet, udeblev han aldrig fra Møde eller Gudstjeneste. Hans Protokoller er fint ført, hans Pligt-

følelse var urokkelig. Og nu i Juni sagde han med et stille Smil: „Det var Pligtfølelsen, jeg faldt paa. Jeg havde lovet at holde et Møde i Sydsjælland, men jeg var ikke helt rask. Alligevel tog jeg afsted i Vinterkulden. Jeg holdt Mødet, men jeg kom til at sove i et iskoldt Værelse og kun med et tyndt Tæppe over mig. Og jeg nænnede ikke at vække Familien for at faa en Dyne. Der fik jeg den Gigt, som jeg aldrig forvandt.“ Da var Far 72 Aar. — — Men Pligtfølelsen gjorde ogsaa, at Far foragtede dem, der ikke regnede Pligt for noget stort. Han foragedes over, at arbejdsdygtige Folk kunde kræve Understøttelse, naar der var Arbejde til dem. Han talte haardt om dem med de billige Ord og om dem, som bryder deres Løfter. For selv var han en Mand, der holdt sine Ord og sine Løfter, hvad det saa kostede.

Hans Grundighed. Alt, hvad Fader arbejdede med, gjorde han til Bunds. Der findes Aladdin-Naturer, som faar alle Appelsinerne lige ned i deres Turban. Og der findes Nouredin-Naturer, som maa slide. Jeg vil ikke kalde Fader for en udpræget Nouredin-Natur, men han sled og arbejdede for at naa sine Resultater. Jeg har i disse Dage siddet og læst i Faders *Prædikener*, saa grundigt udarbejdet, 7—10 skrevne Sider hver. Og jeg tænker paa hans grundige *Konfirmandforberedelse*, 2—3 Timer hver Gang. Far fik stor Betydning for mange Konfirmander. De skulde solidt lære om den betroede Skat. Far satte sig med jydsk Sejghed og Udholdenhed ind i Sagerne. Derfor kunde han være ironisk over for de overfladiske og tale foragteligt om dem, der vilde slippe over, hvor Gærdet var lavest. Han ærgrede sig, naar udelige Folk blev sat paa Kirkens og Samfundets Nøglestillinger. Han glædede sig over de unge Præster, der vilde bestille noget, og blev efterhaanden som en Fader for Præsterne i Konventet. Men ofte syntes han, at en Del af de unge „fyldte for lidt i Seletøjet“ — og han var utrættelig i at minde om, gaa ud til de enkelte og at vogte den betroede Skat.

Hans Trofasthed. Den mærkede vi Børn vel allermest, i Breve, i kærlige Ord, i hans Gaver til os. Men hans Venner, baade paa Klitten, i Gerding og i Vestsjælland, hans Slægt og hans Kammerater paa Rigsdagen kan fortælle derom. Han fulgte trofast sin

Linie, og han var en Mand, der holdt sit Ord. Han var tro mod det himmelske Syn og mod den kristelige Arv. Derfor kunde han ogsaa være haard mod de troløse og dem, der sveg. Han mødte den arbejdsløse og den velhavende med lige Tillid og ens Sind, og han var grænseløs i sin Hjælp til dem, han fattede Tillid til. *Hold ud!* dette Ord fra Vinternatten i Klitten prægede ham til det sidste.

Hans Vaagenhed og Bøn! Far var usædvanlig vaagen og interesseret i alt. Noget af det sidste, han spurgte om i sin Morfindøs, var om Udfaldet af de engelske Valg. Men fulgte han det ydre Samfundsliv og Kirkens Organisation vaagent, saa var han et ikke mindre vaagent Guds Barn. Han var Vækkelsesprædikant, især i de yngre Aar. Han hørte til samme Præstekuld som Kold og Fibiger, Indre Missions andet Slægtled.

Han har udførligt skrevet om sit Syn paa Vækkelse: Den første Vækkelsesbølge, der mærkes ved at Folk vækkes op af deres Liggelydighed, den anden Vækkelsesbølge, naar de begynder at bekende deres Kristendom, saa Modstanden vækkes, den tredje Vækkelsesbølge, naar man opdager, at det ikke er nok at være døbt og omvendt, men man skal leve i daglig Helliggørelse. — Heri ligger, at Fader med Aarene mere blev Helliggørelsesprædikant. Mange af hans Prædikener er særprægede, altid centrale og fyldt med selvstændige Tanker, præget af et indtrængende Bønsliv — ligesom hans Andagter derhjemme. Vi syntes undertiden, at de var lidt lange, men Far vilde overgive os den skønne Skat og lære os at give os Tid til Guds Ord og Bøn. Vi var altid trygge over for Far. *Han* kunde sige: *Jeg ved, jeg er vis paa . . .* og ydmygere og kærligere blev han, jo nærmere han kom sit Livs Aften. Kanterne blev slebet af . . . og nu venter den aabne Grav lige uden for den skønne Tempeldør i den Kirke, Far selv fik bygget, og hvor Mor hviler . . .

Ved Begravelsen synger vi den Salme, han altid brugte ved festlige Lejligheder, ogsaa ved Afskedsprædikenen: *Love den Herre* (Nr. 7), og *Mors Yndlingssalme: Gud skal al Ting mage* (Nr. 25), og den Salme han saa ofte brugte ved Begravelser: *Krist stod op af Døde* (Nr. 233). Og i V. Løve synger vi Grundtvigs: *Som Dug*

paa slagne Enge (Nr. 445) — om den Kristnes Død i Sommeraftenen, Bedstefars Yndlingssalme: Gud Helligaand i Tro os lær (Nr. 285) og til sidst Fars Yndlingssalme: Syng højt, min Sjæl, om Jesu Død (Nr. 224). Gennem disse Salmer taler Far for sidste Gang til os. Saa siger vi ikke blot Farvel men *paa Gensyn* hjemme i Himlen. Saa siger vi Gud af Hjertet *Tak* for alt, hvad han gav os i vor elskede gamle Far. Saa beder vi Gud om, at han daglig vil minde os om Arven: *Vogt paa den skønne betroede Skat! Han bør vokse. Men jeg forringes . . .*

Jeg ved, til hvem jeg har sat min Tro — og jeg er vis paa, at han er mægtig til at bevare den mig betroede Skat indtil hin Dag.

Lovet være Gud og vor Herres Jesu Kristi Fader, som har genfødt os til et levende Haab ved Jesu Kristi Opstandelse fra de døde.

Al Æren er og bliver hans.

Amen.